

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “ปวงปรัชญาจีน”

เขียนโดย พัน ดอกบัว

พระจาทรงค์ ชูศรี, ดร.

Phra Jaturong Choosri, Dr.

นักวิชาการอิสระ

Independent Academician

วัดวิเศษการ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

Visejarn Temple, Bangkok-noi district, Bangkok

E-mail: rong2553@yahoo.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “ปวงปรัชญาจีน” เขียนโดย พัน ดอกบัว มีจำนวน 10 บท ซึ่งผู้เขียนได้มีการค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิ ทุตยภูมิจากเอกสาร ตำราวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สยาม พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2542 มีจำนวน 240 หน้า

2. สรุปสาระสำคัญ

เนื้อหาในหนังสือ “ปวงปรัชญาจีน” เขียนโดย พัน ดอกบัวมีจำนวน 10 บท คือ บทที่ 1 ว่าด้วยข้อความทั่วไป บทที่ 2 ว่าด้วยปรัชญาของเหลาจื๋อ บทที่ 3 ว่าด้วยปรัชญาของขงจื๋อ บทที่ 4 ว่าด้วยปรัชญาม่อจื๋อ บทที่ 5 ว่าด้วยปรัชญาหยางจื๋อ บทที่ 6 ว่าด้วยปรัชญาเม้งจื๋อ บทที่ 7 ว่าด้วยปรัชญาจวงจื๋อ บทที่ 8 ว่าด้วยปรัชญาซุนจื๋อ บทที่ 9 ว่าด้วยปรัชญาอันเพยจื๋อ บทที่ 10 ว่าด้วยปรัชญาจีนในสมัยใหม่และบทสรุป โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

บทที่ 1 ว่าด้วยข้อความทั่วไป

ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศจีนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทวีปเอเชียเป็นประเทศที่มีเนื้อที่มากที่สุดในทวีปเอเชียและมีประชากรมากที่สุดในโลก กล่าวคือมีมากกว่าหนึ่งพันล้านคน ซึ่งประกอบไปด้วยชนชาติต่างๆ มากมายแต่ที่ใหญ่มาก มี 3 เผ่า คือ เผ่าจีน เผ่าไทยและเผ่าแม้ว โดยแต่ละเผ่ายังแบ่งสาขาออกไปอีกมาก ประเทศจีนมีอารยธรรมอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำหวงเหอ หรือหวงโฮ (แม่น้ำเหลือง)

ตามประวัติศาสตร์จีนซึ่งเริ่มถือเอาตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2000 ปีเศษได้มีกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งคือพระเจ้าอึ้งตี้ หรือฮวงตี้ (พระเจ้าเหลือง) สามารถทำการรบบุกรุก ขัปไล่เผ่าไทและเผ่าแม้วให้หนีถอยร่นลงมาทางใต้ทำให้ประเทศจีนขยายอาณาเขตออกไปอีกมากโดยมีพระเจ้าอึ้งตี้จึงเป็นกษัตริย์องค์แรกในหน้าประวัติศาสตร์จีน

ลักษณะปรัชญาจีน ให้ความสำคัญที่ตัวมนุษย์และความสำคัญของมนุษย์ที่อยู่ที่เป็นคนดีมีความรู้และบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมตลอดทั้งโลกความรู้ที่ปรัชญาจีนให้ความสำคัญก็เฉพาะความรู้ที่สามารถทำให้คนเป็นคนดีมีคุณธรรมเท่านั้นความรู้ที่อื่นปรัชญาจีนไม่ใส่ใจ และแม้ความรู้ที่สามารถทำให้คนเป็นคนดีก็เช่นกันถ้ารู้เพียงแค่ว่าทฤษฎีที่ใช้ไม่ได้จะต้องปฏิบัติตนให้ได้ความรู้ขึ้นด้วยเมื่อเป็นคนดีแล้วก็เรียกเป็นนักปราชญ์จากนั้นก็มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อโลก

เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายสูงสุดของปรัชญาจีนแทบทุกสาขา คงมุ่งมันที่จะส่งเสริมความเป็นปราชญ์แบบภายในและกษัตริย์ภายนอกความเป็นปราชญ์ภายในคือบุคคลที่สามารถพัฒนาตัวเองให้มี

คุณธรรมส่วนเป็นกษัตริย์ภายนอกหมายถึงบุคคลผู้ที่ได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างมหาศาลให้แก่ชาวโลก ทุกคนจะต้องพยายามพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 2 อย่างให้เกิดขึ้นในตน

บทที่ 2 ว่าด้วยปรัชญาของเหลาจื๋อ

ในบรรดานักปรัชญาจีนด้วยกันแล้ว คงจะมีแต่เหลาจื๋อ คนเดียวเท่านั้นที่แทบจะไม่มีประวัติปรากฏเลยที่มีอยู่บ้างก็ให้หลักฐานเรือนกลางไม่แน่นอนชัดเจนเสียอีก และบรรดาหนังสือที่มีประวัติเหลาจื๋อ เล่มที่เป็นหลักฐานสำคัญที่สุดก็คือชื่อก็ โดยซีเบ่เซียง นักประวัติศาสตร์จีนสมัยราชวงศ์ฮั่นเป็นผู้รวบรวมบันทึกไว้ก็ไม่มีมากด้วยวลีเพียง 461 วลีเท่านั้น มีหน้าซ้ำ ซีเบ่เซียง ก็ไม่แน่ใจว่าใครเป็นเหลาจื๋อ กันแน่เขาเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า เหลาจื๋อ เป็นชาวรัฐฉ้อ อำเภอบูต๋าลหรือหมู่บ้านเค็กยิ่นลี่ เหลาจื๋อแซ่หลี่ ชื่อว่า ยื่อฉายว่าเปะเอียง ได้รับสมัญญาตาม รัชการในสำนักจิ๋วโดยดำรงตำแหน่งเป็นบรรณารักษ์ใหญ่แห่งหอสมุด เขาได้รับราชการเป็นเวลานาน ต่อมาทนเห็นความเสื่อมโทรมของราชวงศ์ฉีไม่ไหวจึงลาออกจากราชการแล้วเดินทางมุ่งหน้าไปให้พ้นรัฐฉ้อ ครั้นต่อมาถึงด่าน นายด่านจำได้ไม่ยอมให้ออกขอร้องให้อยู่เขียนหนังสือสักเล่มหนึ่งจึงจะยอมให้ออก เหลาจื๋อ จึงจำใจอยู่ที่นั่นชั่วระยะหนึ่งเพื่อแต่งคัมภีร์ขึ้นเล่ม 1 ว่าด้วยคุณธรรมประเภทต่างๆ รวมทั้งหมดเป็นอักษร 5,000 ตัวแล้วจึงจากไป

คัมภีร์เต๋าเต็กเก็งได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาต่างๆ มากเป็นลำดับ 2 รองจากคัมภีร์ไบเบิล

เต๋า คืออะไรข้อนี้เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันได้ไม่มีสิ้นสุดเป็นเรื่องยากที่จะตอบแม้แต่เหลาจื๋อ ก็ไม่ได้อธิบายไว้ตั้งแต่แรกว่าเต๋านำมาเรียกขานกันได้ไม่ใช่เต๋าแท้นามที่นำมาบัญญัติเรียกร้องกันได้ก็ไม่ใช่นามแท้ เต๋าเป็นธรรมชาติที่มีอาจเห็นได้ด้วยการดูจะเงี่ยหูฟังก็อาจได้ยินจะสัมผัสก็กระทบไม่ได้จะวิจัยอย่างไรก็อับจน ดังนั้น ความยุ่งยากของการศึกษาเต๋าก็อยู่ที่ตรงเต๋านี้แหละจึงทำให้ยากที่จะเข้าใจ

ปรัชญากับสังคมเหลาจื๋อ จึงเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นดีอยู่แล้วมีความเห็นอกเห็นใจกันแต่ที่ต้องมาเดือดร้อนก็เพราะถูกอำนาจเข้าครอบงำทำให้ต้องดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ และเพราะความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้นว่าเป็นจริงเป็นจังทำให้เกิดการเปรียบเทียบว่าอะไรดีอะไรชั่ว อะไรสูงอะไรต่ำ เป็นต้น

ปรัชญาเต๋ากับรัฐ เหลาจื๋อ มีความเห็นว่ารัฐที่ดีควรปกครองประชาชนโดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากนักปล่อยให้พลเมืองอยู่อย่างเสรีมีอิสรภาพปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ รัฐที่ดีควรมีแต่เป็นอุดมคติมุ่งความสุขเป็นที่ตั้งไม่เที่ยวใช้กำลังรุกรานใคร เพราะการใช้กำลังก็จะถูกโต้ตอบด้วยกำลังเช่นกันจนแล้วกลับแพ้ได้ขึ้นชื่อว่าสงครามแล้วมีแต่หายนะควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล

อิทธิพลของปรัชญาเต๋า ปรัชญาเต๋าและปรัชญาขงจื๊อได้ชื่อว่าเป็นมารดาแห่งอารยธรรมจีนจึงมีอิทธิพลต่อชาวจีนอย่างใหญ่หลวงรอบด้านในสมัยอดีต

ส่วนสมัยปัจจุบันก็ยังพอมีอิทธิพลอยู่ คือปรัชญาขงจื๊อจะหนักไปในทางโลกียธรรมส่วนปรัชญาเต๋านั้นหนักไปในทางโลกุตระธรรม ปรัชญาขงจื๊อจะพูดหนักไปในทางรูปธรรมแต่ปรัชญาเต๋านั้นหนักไปในทางนามธรรม ปรัชญาขงจื๊อไม่ลึกซึ้งเท่าปรัชญาเต๋าและปรัชญาทั้ง 2 ระบบต่างก็ช่วยอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ชาวจีนด้วยกัน

ส่วนเต๋ากับศิลปะ กล่าวได้ว่า ศิลปะจีนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นรูปภาพรูปปั้นและรูปแกะสลักตลอดถึงกวีนิพนธ์ดูจะวิเศษมาก การที่จิตรกรสามารถวาดภาพได้งดงามยิ่งก็เพราะปฏิบัติตามปรัชญาเต๋ากล่าวคือก่อนจะลงมือวาดจิตรกรจะต้องทำให้เป็นสมาธิอย่างเต็มคำเพื่อจะเข้าถึงความจริงแท้ของธรรมชาติที่ตนวาดพยายามทำตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติจนกระทั่งเข้าร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ไม่มีการแบ่งแยกตัวเองเป็นอย่างหนึ่งธรรมชาติเป็นอีกอย่างหนึ่งต่อไปจึงทำให้เข้าใจธรรมชาติ รูปภาพที่งามแท้ จะต้องสะท้อนมาจากความงามสากล โดยจิตรกรเป็นกระจกเงาถ่ายทอด

ออกมา จิตรกรกับกวีก็มีลักษณะเดียวกัน คือเป็นผู้เข้าถึงความจริงความงามสากลแล้วถ่ายทอดความจริงความงามนั้นออกมา

แต่กับเซน ชาวจีนได้นับถือศาสนาเต๋าและขงจื้ออยู่ก่อนแล้วชาวจีนจึงได้ปฏิรูปพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับอารยธรรมและวัฒนธรรมของตนกลายเป็นพุทธศาสนาแบบจีนและเป็นเหตุให้เกิดศาสนาหนึ่งในบรรดานิกายทั้งหลายคือ “นิกายเซน” เซนคือผลวิเศษมหัศจรรย์ ที่เกิดจากความผสมผสานของศาสนาทั้งสามคือศาสนาพุทธศาสนาเต๋าและศาสนาขงจื้อเป็นการนำทฤษฎีทั้ง 3 ศาสนามาประยุกต์ให้กลมกลืนกันเพื่อไว้เป็นหลักปฏิบัติ

นิกายเซนเป็นนิกายที่มุ่งบรรลุถึงพระโพธิญาณทางจิตโดยตรงเป็นการติดต่อติดต่อกับจิตไม่อาศัยอะไรไปนอกจากจะมีแค่อุบายวิธีหรือเรียกว่า โกอันเพื่อปลุกธาตุพุทธขึ้นเท่านั้น ส่วนวิธีการปฏิบัติหลายอย่างก็ทำนองเดียวกันกับปรัชญาเต๋า เพราะทั้งนี้ก็เพราะได้รับอิทธิพลจากเต๋าแต่กับเซนจึงอยู่คู่กันไม่อาจแยกจากกันได้ เซนไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีเต๋าเป็นฐานรองรับ

บทที่ 3 ว่าด้วยปรัชญาของขงจื้อ

ขงจื้อเป็นทั้งศาสดาของศาสนาขงจื้อและนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของจีน เกียรติคุณของขงจื้อระบือไกลไปทั่วโลก คำว่า “ขงจื้อ” เป็นเกียรติคุณนามของท่านกล่าวคือ “ขง” เป็นชื่อสกุล คำว่า “จื้อ” แปลว่า ครูอาจารย์นักปราชญ์เป็นต้นเพราะฉะนั้นขงจื้อก็แปลว่าท่านอาจารย์ขงหรือนักปราชญ์ขงจื้อนั่นเองและชื่อนี้กลายเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางยิ่งกว่าชื่อจริงเสียอีก

ปรัชญาของขงจื้อจะเน้นแต่โลกนี้ถึงจะพูดถึงโลกหน้าไว้บ้างก็เพียงเล็กน้อย ขงจื้อเชื่อว่าความเจริญหรือความเสื่อมของโลก ของสังคมเกิดมาจากประชาชนหรือแต่ละบุคคลเป็นรากฐาน เพราะฉะนั้นรัฐจะต้องพัฒนาคนให้ดีเสียก่อนแล้วสังคมประเทศตลอดถึงโลกก็จะดีขึ้นเองตามอัตโนมัติ

ขงจื้อเชื่อว่าการที่จะเป็นคนดีได้นั้นประการแรก จะต้องได้รับการศึกษา การได้รับการศึกษาไม่จำเป็นต้องศึกษาจากสถาบันการศึกษาเท่านั้นจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองก็ได้ เมื่อคนมีการศึกษาก็จะทำให้ฉลาดรู้ว่าจะอะไรดีอะไรชั่วอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขอะไรเป็นไปเพื่อความเสื่อม เมื่อรู้แล้วก็จะหาทางหลีกเลี่ยงความเสื่อมแล้วดำเนินไปสู่ความสุข ขงจื้อเชื่อว่าทุกคนมีอริยาศัยใกล้เคียงกัน แต่ที่มาแตกต่างกันเป็นคนดีคนชั่วคนฉลาดคนโง่งก็เพราะการศึกษาอบรม

ปรัชญาสังคมสังคมมิใช่อื่นไกลก็คือการรวมตัวของปัจเจกชนคนนั่นเองคนเรามีข้ออยู่โดดเดี่ยวจะต้องเกี่ยวข้องกับคนอื่นด้วยเมื่อมีความเกี่ยวข้องกันสังคมก็เกิดขึ้นและเมื่อมีการเกี่ยวข้องกันก็จำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติต่อกันเป็นเหตุให้เกิดสัญญาสังคมขึ้นมา

ขงจื้อได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ 5 ประเภท พร้อมทั้งหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครองโดยผู้ปกครองต้องแสดงความนับถือให้เกียรติ ส่วนผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องจงรักภักดี
2. บิดามารดากับบุตรธิดา โดยบิดามารดาให้ความเมตตากรุณาส่วนบุตรธิดาก็มีความกตัญญูกตเวที
3. สามีกับภรรยา โดยสามีมีคุณธรรมฝ่ายภรรยาที่ต้องเชื่อฟัง
4. พี่กับน้องโดยที่วางตัวให้สมกับเป็นพี่ส่วนน้องก็ต้องเคารพเชื่อฟัง
5. เพื่อนกับเพื่อน ต่างก็ต้องทำตัวให้น่าเชื่อถือและไว้วางใจกันได้

ปรัชญาการเมือง สังคมทั้งหลายเมื่อมารวมกันก็เป็นเหตุให้เกิดรัฐขึ้นมาเมื่อมีรัฐหรือประเทศก็ต้องมีผู้ปกครองหรือรัฐบาลคอยปกครองดูแลสังคมให้เป็นไปอย่างปกติสุขและเจริญก้าวหน้าต่อไป

ขงจื้อมีความเห็นว่า ในการปกครองประเทศผู้ปกครองอย่าใช้พระเดชนำหน้า เพราะการใช้พระเดชอาจทำให้ราษฎรเกรงกลัวได้ก็จริงแต่รัฐก็ได้รับความเกลียดชังจากราษฎรเช่นกัน แต่ตรงกันข้ามหากรัฐบาลใช้พระคุณนำหน้าพลเมืองก็จะนิยมชมชอบและให้การสนับสนุน จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าขงจื้อเชิดชูคุณธรรมสูงกว่าสิ่งใดคุณธรรมเป็นแก่นและเป็นจุดหมายปลายทางของปรัชญาขงจื้อคุณธรรมจะช่วยบันดาลให้คนสั่งครอบครัว สังคมประเทศตลอดถึงโลกประสบสันติสุขได้อย่างแท้จริง

อิทธิพลของปรัชญาขงจื้อมีอิทธิพลต่อชาวจีนอย่างใหญ่หลวงรอบด้านการสอนของขงจื้อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและเป็นมาตรฐานของสังคมความรู้สึนึกคิดของชาวจีนจะแนบแน่นอยู่กับปรัชญาขงจื้อ

งานนิพนธ์ของขงจื้อถือกันว่าเป็นวรรณกรรมชั้นสูงและเป็นหลักสูตรใช้ศึกษากันในสถาบันการศึกษาต่างๆ อีกทั้งเป็นวิชาสำหรับสอบไล่ของทางราชการอีกด้วย

ปรัชญาขงจื้อทำให้ชาวจีนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองหลายอย่าง เช่น ชาวจีนให้ความสำคัญในเรื่องครอบครัวมาก ชาวจีนให้เกียรติผู้สูงอายุ ชาวจีนให้ความสำคัญต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวจีนนิยมยกย่องครูบาอาจารย์ไว้สูง ชาวจีนไม่ชอบมีเรื่องต้องขึ้นโรงขึ้นศาล เป็นต้น

บทที่ 4 ว่าด้วยปรัชญาม่อจื๊อ

ม่อจื๊อหรือบักเจื้อ เป็นนักสู้ เกิดหลังมรณกรรมของเหลาจื้อ เป็นคนรุ่นเดียวกับหยางจื้อ แต่ไม่ปรากฏว่าเขาเกิดปีใดแน่ ปรัชญาชีวิตและสังคมของม่อจื๊อ เขาเชื่อว่าทุกคนต้องการความสุขและความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นทุกคนจึงเหมือนกันดุจดั่งคำที่ว่าในสายตาของพระเจ้าแล้วมนุษย์ทุกคนต้องเท่าเทียมกัน

เมื่อธรรมชาติของทุกคนเหมือนกันอย่างนี้ก็ควรที่จะปฏิบัติต่อกันช่วยเหลือกันโดยดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ 1. เจริญเมตตา 2. มุ่งบำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งมวล

ปรัชญาเศรษฐกิจม่อจื๊อมีความเป็นว่าเรื่องปากท้องของมนุษย์นั้นสำคัญที่สุดการช่วยเหลือประชาชนอย่างที่เราควรก็คือการช่วยให้เขามีเงินมีใช้ วิธีการที่จะบรรลุถึงจุดหมายนั้นก็คือ

1. เลิกการแบ่งชนชั้นและตัดความหยาบเหวี่ยงเพื่อแยก 2. ยกเลิกประเพณีที่สิ้นเปลือง 3. เลิกเชื่อถือพรหมลิขิต 4. เลิกหมกมุ่นกับดนตรี 5. ส่งเสริมให้เพิ่มประชากร

ปรัชญาการเมืองของขงจื้อกับเล่าจื๊อถึงแม้จะแตกต่างกันแต่ละปรัชญาทั้งสองต่างก็ได้รับความบันดาลใจจากราชสำนักเช่นกัน ม่อจื๊อมีความเห็นว่า 1. ปลุกฝังความรักความเมตตาสากลต่อมนุษยชาติ 2. ให้ความยกย่องบัณฑิต สามารถทำตามผู้นำ 4. ตั้งกองกำลังพิทักษ์รักษาสันติภาพ

เกณฑ์ตัดสินคุณธรรมของม่อจื๊อ เขาได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าอะไรเป็นคุณธรรมหรือไม่ ดังต่อไปนี้

1. ประกาศเจตจำนงของสวรรค์หรือเทพเจ้าตลอดถึงกษัตริราชควมมาหรือไม่ถ้าไม่ขัดข้องเป็นคุณธรรมถ้าขัดก็ไม่ใช่

2. ขัดกับมติมหาชนหรือไม่ถ้าไม่ดี ถ้าขัด ก็ไม่ดี

3. เป็นประโยชน์ต่อมหาชนหรือไม่ถ้าเป็นก็จะไม่ดี

ดังนั้น ม่อจื๊อถือว่าข้อ 3 สำคัญที่สุด เพราะประโยชน์เป็นตัวกำหนดคุณธรรม ทำอะไรให้คุณประโยชน์อันนั้นก็สิ่งชอบธรรม

บทที่ 5 ว่าด้วยปรัชญาหยางจื้อ

ปรัชญาของหยางจื้อ ยากที่จะบอกว่าเหมือนกับปรัชญาของใครเพราะบางอย่างคล้ายกันแต่บางอย่างก็แตกต่างกันแต่เมื่อกล่าวโดยลักษณะกว้างๆ แล้ว

ปรัชญาของหยางจื้อเป็นประเภทวัตถุนิยม แต่ทว่าหยางจื้อ เชื่อเรื่องชะตากรรม หยางจื้อเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งความเป็นไปของชีวิตคนขึ้นอยู่กับชะตากรรมไม่มีอะไรฝ่าฝืนชะตากรรมไปได้ สิ่งทั้งปวงที่เกิดขึ้นในโลกล้วนแต่มีชะตากรรมเป็นเครื่องกำหนดมาก่อนทั้งสิ้นชีวิตและความตาย ความสำเร็จและความล้มเหลวโชคทรัพย์และอำนาจทั้งหมดนี้ถูกกำหนดโดยชะตากรรมทั้งสิ้น ส่วนที่เรียกว่า เจตจำนงอิสระแผนการความมุ่งหมายไม่ว่าของเทพเจ้าหรือของมนุษย์ล้วนแต่อยู่ใต้ชะตากรรมทั้งสิ้น

หยางจื้อ เห็นว่าปรัชญาสังคมและการเมืองสังคมจะเป็นปกติสุขได้ก็ต่อเมื่อแต่ละคนรักตนเอง เมื่อรักตัวเองจริงก็จะไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่นเพราะการเบียดเบียนทำร้ายคนอื่นก็ย่อมนำมาความเดือดร้อนมาให้ตนเช่นกัน การเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น ย่อมทำให้ตนเสียประโยชน์เฉพาะหน้าและผลประโยชน์ที่พึงติดตามมา ที่ว่าเสียผลประโยชน์เฉพาะหน้าก็เพราะแทนที่จะใช้เวลาแสวงหาความสุขให้ตนก็ต้องกลับเสียเวลาไปเบียดเบียนผู้อื่นหรืออย่างน้อยก็เสียเวลาคิดแผนการเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นส่วนที่ที่ต้องเสียผลประโยชน์ที่พึงตามมาก็คือจะต้องได้รับการโต้ตอบจากผู้ที่ถูกเบียดเบียน เช่น ค่าเขาก็จะถูกค่าตอบ ตีเขาก็จะถูกเขาตีตอบ

หยางจื้อ มีความเห็นต่อไปว่าคนเรามีความสุขก็ต่อเมื่อมีอิสระเสรีไม่ตกอยู่ในอำนาจใด ๆ เพราะฉะนั้นจารีตประเพณีศีลธรรมกฎเกณฑ์และกฎหมายต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมี เพราะหากมีไว้ก็รังแต่เป็นเครื่องพันธนาการคนให้หมดอิสระภาพ ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจ ชินมีไว้รักษาไว้ก็จะเป็นเครื่องขัดขวางความสุขของคน

ปรัชญาของหยางจื้อ ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาชีวิตปรัชญาสังคมและการเมืองตั้งอยู่บนรากฐานอัตนิยมหรืออัตนิยม (egoism) เห็นตัวเองสำคัญที่สุดจึงมุ่งแสวงหาผลประโยชน์มาให้ตนเพื่อที่ตนจะได้มีความสุขและแสวงหาความสุขที่ตนจะพึงได้ก็จากวัตถุภายนอกได้แก่รูปสกลสิ่งสัมผัส ปรัชญาของหยางจื้อแตกต่างกับหลายคนอย่างตรงกันข้ามไม่ซ้ำใคร

บทที่ 6 ว่าด้วยปรัชญาเม่งจื้อ

เม่งจื้อ ไม่เจอสมัยที่ยังเป็นเด็กมีนิสัยชอบเลียนแบบชอบเอาอย่างสิ่งทีตนพบเห็นจึงเป็นเหตุให้นานเจียงศรีต้องอพยพย้ายบ้านถึง 3 ครั้งเพื่อหาสิ่งแวดล้อมที่ต้งามให้กับลูกน้อยของตน บาดาลของเม่งจื้อ นอกจากจะแสวงหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับลูกแล้วนางยังได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกเห็นด้วย มันจึงมีความเคารพและให้เกียรติของจื้อมาก

เม่งจื้อเป็นหัวหน้าใหญ่ในการเผยแพร่คำสอนของจื้อออกไปอย่างกว้างขวางจนภายหลังกลายเป็นศาสนาขงจื้อขึ้นมา เม่งจื้อเป็นผู้ปรารถนาดี ตัวต่อไปที่ตัวดีคงซื้ออย่างได้ผลทำให้ปรัชญาของจื้อเด่นขึ้นมาและเป็นนักกลับใจคนอย่างสำคัญเขาไปที่ไหนก็ตามก็ต้องทำให้คนหันมาสนใจคำสอนของจื้อทั้งนี้ก็เพราะไม่เจอเป็นนักพูดที่มีความสามารถมาก

ปรัชญาของเม่งจื้อไม่ว่าจะเป็นปรัชญาชีวิตปรัชญาเศรษฐกิจและปรัชญาการเมืองก็มาจากรากฐานเดียวกันคือให้เข้าใจธรรมชาติดั้งเดิมของจิตใจคน กล่าวคือธรรมชาติดั้งเดิมหรือแท้ของจิตใจคนนั้นมีปกติใสความดีไม่ชอบความชั่วสภาวะอย่างนี้ภาษาจีนเรียกว่าแซ่เสียง แต่ที่คนต้องทำความชั่วก็เพราะสิ่งแวดล้อมมาชักนำให้ หันเห ออกนอกทาง

ปรัชญาชีวิตไม่เชื่อว่าธรรมชาติดั้งเดิมของคนก็ดีด้วยกันทั้งนั้นไม่มีใครอยากทำความชั่วไม่มีใครอยากเป็นคนเลว แต่ที่ใครเป็นคนทำความชั่วก็เพราะมีอำนาจอย่างอื่นมาฝืนใจให้ทำ

เม่งจื้อได้แบ่งรัฐบาลการปกครองออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ป่าเถื่อน การปกครองแบบเดชานูภาพ ใช้อิทธิพลทางอำนาจปกครองประเทศ
2. ยืนแจ้ง การปกครองแบบธรรมมานูภาพใช้คุณธรรมปกครองประเทศ

เม่งจื้อสวดดีแบบธรรมมานูภาพว่าประเสริฐกว่าแบบเดชานูภาพ เพราะการปกครองแบบเทศาภิบาลจะต้องเสียเลือดเนื้อประหัตประหารกัน เพราะฉะนั้นผู้ปกครองที่ดีจะไม่ปกครองเบียดเบียนประชาชน ประชาชนจะได้มีความพอใจในรัฐบาล เพราะฉะนั้นหน้าที่สำคัญของผู้ปกครองจึงมี 2 อย่างคือ

1. ทำให้ประชาชนมีความสุขอันเกิดจากการอยู่ดีกินดีมีความปลอดภัย
2. ทำให้ประชาชนได้รับการศึกษาวิทยาการต่างๆ ตลอดทั้งจารีตประเพณีมารยาทสังคม

อีกทั้งให้การอบรมเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีศีลธรรมประจำใจ

บทที่ 7 ว่าด้วยปรัชญาจวงจื้อ

จวงจื้อ เกิดหลังเหลาจื้อหลายร้อยปี แต่ก็มีชื่อเสียงในคำสอนของเราชื่อกว้างไกลถึงกับได้อุทิศตัวเองประกาศคำสอนของเหลาจื้อออกไปอย่างกว้างขวางจนเป็นเหตุให้ปรัชญาเต๋าใคร่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและเป็นเหตุให้เกิดศาสนาเต๋าในการต่อมา

ตลอดชีวิตจวงจื้อไปรับราชการครั้งเดียวคือเป็นเจ้าพนักงานเฝ้าสวนต้นรักซึ่งเท่ากับเป็นการยืนยันรัฐบาลอยู่ในที่ช่วงเจอไม่เคยรับตำแหน่งการเมืองใดๆ ที่ทางบ้านเมืองหยาบยับให้

ช่วงเจอเป็นนักปรัชญา ตัวอย่างที่เปื้อน่ายทางโลกียวิสัยไปหาแต่ทางธรรมใช้ชีวิตอยู่ตามที่สงบสงัดรักความวิเวกและความมักน้อยเป็นชีวิตจิตใจ ดำรงชีวิตดุจฤษีชีไพร ปรัชญาของจวงจื้อ ทำนองเดียวกับปรัชญาเหลาจื้อเพราะช่วงเจอเรื่องใสและปฏิบัติตามปรัชญาของเราชื่อ

วิธีการสอนของจวงจื้อมักจะออกในรูปนิทานยกนิทานเข้าประกอบเพื่อความเข้าใจและเข้าใจง่ายทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงความไม่พอใจของผู้ถูกสอนอีกด้วย

วิธีการสอนของจวงจื้อได้ถูกนำไปใช้กับการอธิบายธรรมในทางพุทธศาสนานิกายเซนด้วย ปรัชญาเกี่ยวกับโลกและชีวิต จวงจื้อมีความเห็นว่า โลกและชีวิตทั้งหลายล้วนแต่ขึ้นมาจากเหตุปัจจัยด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครเป็นผู้สร้างให้เกิดเมื่อเกิดมาแล้วก็ค่อยวิวัฒนาการไปตามลำดับ กฎธรรมชาติได้สร้างมนุษย์มนุษย์ จึงเป็นอนุภาคส่วนหนึ่งของธรรมชาติต้องตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติ แต่กฎธรรมชาติก็ตกอยู่ใต้อำนาจเต๋า เต๋าคือนามธรรมไม่มีรูปร่าง แต่สิ่งที่มีรูปร่างทั้งหลายเกิดมาจากเต๋า สรรพสิ่งเกิดมาแล้วก็ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไป ให้อะไรอยู่ยั่งยืนเป็นแก่นสารที่แท้จริงไม่ได้ แต่ยังมีธรรมชาติอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอมตะนั่นก็คือจิต แต่จิตก็เป็นส่วนหนึ่งของเต๋า ทุกอย่างมีความแตกต่างกันโดยลักษณะแต่โดยสภาวะแล้วย่อมเหมือนกันหมด คือ เมื่อเรายังไม่เข้าใจก็จะเห็นสิ่งต่างๆ แตกต่างกันไปแต่ถ้าเข้าใจแล้วก็จะเห็นว่า ทุกอย่างย่อมเหมือนกัน โดยเต๋าเห็นว่าสิ่งทั้งปวง ไม่มีอะไรใหญ่ ไม่มีอะไรเล็ก ให้อะไรยาว ให้อะไรสั้นแตกต่างกันเลย เต๋าคือสภาวะที่บริสุทธิ์ไม่มีการปรุงแต่งแต่อย่างใด ภาษาจากรูปลักษณ์อันจะพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส

ปรัชญาชีวิตจวงจื้อ เชื่อว่าชีวิตแต่ละคนไม่ต่างอะไรกับความฝันทุกอย่างที่เกิดขึ้นย่อมจะผ่านไปไม่มีอะไรจริงยั่งยืน ไม่มีแก่นสารที่แท้จริง ผ่านไปแล้วจะรับกลับคืนมาอีกหาได้ไม่ แต่ขณะที่เกิดขึ้นก็ดูว่าจริงจัง แต่แล้วสิ่งนั้นก็ผ่านไปเป็นอดีตไร้ความฝัน เรา คือ คนที่นอนหลับฝันไป ในขณะที่กำลังฝันเขาย่อมสำคัญทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในความฝันว่าเป็นความจริง ต่อเมื่อตื่นขึ้นจึงได้รู้ว่าไม่จริงนอนหลับฝันไปเท่านั้นชีวิตคนเราก็เช่นกัน

ความเชื่อของจวงจื้อดังกล่าว หมายความว่าใครที่เข้าใจถึงความจริงของชีวิต กาลเวลาจะไม่มีความหมายสำหรับเขาอีกต่อไป เพราะกาลเวลาเป็นเรื่องของความฝันชีวิตที่เกิดขึ้นจากความฝันก็คือ

ชีวิตที่เข้าถึงเท่านั้นเอง แต่เป็นภาวะที่อยู่เหนือกาลเวลาช่วงเจอ และกล่าวเป็นบุคลาธิษฐานถึงชีวิตเป็นความฝันไว้ว่า ครั้งหนึ่งฉันฝันไปว่า ฉันเป็นผีเสื้อ โบกบินหากินไปตามสวนดอกไม้ด้วยความผาสุก เวลานั้นฉันไม่รู้ตัวเลยว่าฉัน คือ จวงจ้อ ฉันตื่นขึ้นจึงได้รู้ว่าฉันไม่ใช่ผีเสื้อหรือโดยนัยตรงกันข้ามก็อาจเป็นไปได้ว่า ผีเสื้อตัวนั้นมันอาจกำลังฝันอยู่ก็ได้ว่า เป็นมนุษย์ชื่อจวงจ้อ เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรจริงจังกับชีวิตนัก ชีวิตเป็นเพียงความฝันและทุกอย่างที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นฝ่ายอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ก็ล้วนแต่เป็นความฝันเท่านั้น

จวงจ้อเห็นว่า ความสุขเป็นเรื่องที่ใครๆ ก็ใฝ่หาความสุขๆ นั้นมีมากแต่เมื่อแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ แล้วมี 2 ประเภท คือ ความสุขทางโลก และความสุขทางธรรม

จวงจ้อ เสนอวิธีเพื่อเข้าถึงความสุขไว้ดังต่อไปนี้ 1. ทำให้ใจเป็นอิสระ รู้เท่าทันความจริงไม่ตกอยู่ในอำนาจของสังขม 2. อย่าทำตัวให้เด่น 3. อย่าเป็นอยู่ให้เกินธรรมชาติ 4. มีความสันโดษยินดีตามที่มีที่เป็นตามธรรมชาติอย่าฝืนธรรมชาติ

สรุปแล้ววิธีการหาความสุขของจวงจ้อ ก็คือดำรงตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่ต้องขวนขวายอะไร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งวิธีหาความสุขดังกล่าวมา เป็นเพียงสมมุติโวหารเท่านั้น หากพูดให้ถูกต้องยิ่งขึ้นความสุขแท้นั้น ไม่มีสุขกับทุกข์เป็นของคู่กันที่เรียกว่า สิ่งนั้นเป็นเพียงทุกข์เท่านั้นความสุข จึงเป็นทุกข์อีกรูปหนึ่ง คนที่หาความสุขก็จะต้องได้รับความทุกข์มาด้วย

ปรัชญาการปกครองของจีน ถือธรรมชาติเป็นใหญ่ธรรมชาตินั้นดีที่สุด เพราะฉะนั้น มนุษย์จึงควรทำอะไรทุกอย่างให้สอดคล้องกับธรรมชาติเข้าหาธรรมชาติเป็นอยู่แบบธรรมชาติใช้ศีลธรรมธรรมชาติ

จวงจ้อ เชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมีธรรมชาติต่างกัน ดังนั้น รูปแบบการปกครองและระเบียบสังคมใหม่ทุกอย่างควรยกเลิกเสีย หากมีไว้ก็รังแต่จะไปกดขี่ทำให้มนุษย์ต้องทุกข์ยาก เพราะการเมืองและสังคมจะใช้ความดีอันเดียวเป็นมาตรฐานความประพฤติของคนแล้วบังคับให้ทุกคนปฏิบัติงานเป็นการยึดเยียดธรรมชาติที่แตกต่างกันของคนให้อยู่ในกรอบแบบเดียวกัน

บุคคลในอุดมคติของจวงจ้อ ต้องเป็นคนมีใจสูงมีสติปัญญารู้เท่าทันความจริง เห็นโทษของการอยู่คลุกคลีกับหมู่คณะ เห็นความเศร้าหมองในการหมกมุ่นอยู่ในกามและความหลงผิดอยู่ในสมบัติต่างๆ หรือเป็นผู้เบื่อหน่ายในโลกียสุข ชอบวิเวก มุ่งบำเพ็ญพรตมีแต่เป็นจุดหมาย เพราะฉะนั้น บุคคลในอุดมคติของจวงจ้อ จึงเป็นผู้ที่สำเร็จเต๋า

บทที่ 8 ว่าด้วยปรัชญาชุนจ้อ

ชีวิตของชุนจ้อได้พบเห็นความทุกข์ยากของผู้คนมามาก อันเนื่องมาจากความเลวร้ายของผู้ปกครอง อาจเป็นประสบการณ์ดังกล่าวนี้ จึงทำให้ชุนจ้อเชื่อว่า ธรรมชาติแท้ดั้งเดิมของคนมีแต่ความชั่วร้าย ซึ่งกลายมาเป็นปรัชญาพื้นฐานของชุนจ้อ แต่ชุนจ้อก็ไม่ได้ยอมจำนนต่อบาปกรรมของมนุษย์ เพราะมีความเห็นต่อไปว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะแก้ไขความเลวร้ายได้ ชุนจ้อจึงคิดหาหลักการต่างๆ มาใช้เพื่อคลี่คลายความเลวร้ายให้กลายเป็นดี ทั้งนำความสงบสุขมาสู่บ้านเรือน และชุนจ้อยังมีความเห็นว่า ขนบธรรมเนียมและคุณธรรมจะต้องนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง กฎหมายก็มีความจำเป็นต้องนำมาใช้ช่วยสนับสนุนด้วย

ชุนจ้อได้ให้ความสำคัญในเรื่องหน้าที่และอำนาจของบ้านเมืองมาก จึงกล่าวกันว่าปรัชญาของชุนจ้อก็ทำนองเดียวกันกับปรัชญาขงจื้อ ทั้งนี้ก็เพราะชุนจ้อเคารพนับถือขงจื้อมาก ชุนจ้อจึงเอาของปรัชญาของขงจื้อมาเป็นแบบฉบับที่ติดตาม ชุนจ้อเชื่อว่าความเป็นไปของสิ่งต่างๆ ในโลกนี้มีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับปรากฏการณ์และระดับความจริง และปรากฏการณ์เป็นเพียงการแสดงออกภายนอกเป็นภาพ

ลวงตาไม่จริงแท้ เป็นมายา ส่วนความจริง หรือสถานะที่ซ่อนตัวอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์อีกต่อหนึ่ง คงสภาพเป็นจริงตลอดเวลาไม่เปลี่ยนแปลง

ซุนจื๊อ ได้กล่าวถึงความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัย 2 อย่างด้วยกัน คือ ประสาทสัมผัส หรืออายตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย กับอีกอย่างหนึ่ง คือ จิตใจ

ประสาทสัมผัสซุนจื๊อ เรียกว่า อวัยวะแห่งสวรรค์ เพราะสวรรค์ประทานให้มา อวัยวะแต่ละอย่างก็มีหน้าที่ของตน ซึ่งแตกต่างกัน เช่น ตามีหน้าที่ดู หูมีหน้าที่ฟัง เป็นต้น จะได้สับสนกัน ส่วนจิตก็มีหน้าที่ให้ความหมายแก่สิ่งที่มากระทบประสาทสัมผัสว่าอะไรเป็นอะไรดีหรือไม่ เป็นต้น

ซุนจื๊อ เชื่อว่าการที่คนเห็นอะไรผิดไปจากความจริง เพราะใจเป็นเหตุผล ซุนจื๊อจึงสอนให้ทุกคนทำใจให้สะอาด ให้แน่วแน่เป็นสมาธิ จึงจะเห็นอะไรตามความเป็นจริงจิต เป็นนายของร่างกายและเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้เป็นผู้บังคับบัญชา แต่ตัวมันเองมิได้ถูกบังคับบัญชา จิตเป็นแหล่งเก็บอารมณ์ต่างๆ เป็นผู้ทำหน้าที่รู้ทางอายตนะ เมื่อรู้อารมณ์ทางอายตนะแล้วอารมณ์เหล่านั้นก็เก็บไว้ในจิต ธรรมชาติจิตเปรียบเสมือนน้ำ อารมณ์ต่างๆ ในจิตเปรียบเสมือนตะกอน ธรรมชาติตะกอนเมื่อไม่มีใครไปกวนน้ำย่อมจะอยู่นิ่งไม่ขุ่นขึ้นมา น้ำก็ใส ไม่ขุ่น ใส่องหนก็เห็นชัด แต่ถ้าไปกวนให้ตะกอนฟุ้งขึ้น น้ำก็พลอยขุ่นมัว ส่องดูอะไรก็ไม่เห็นชัด เพราะฉะนั้น แต่ละคนควรทำจิตใจให้ผ่องใส จึงจะทำอะไรได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ส่วนปรัชญาชีวิต ซุนจื๊อเชื่อว่าธรรมชาติจิตสันดานของคนนั้นมีแต่ความชั่วร้ายกล่าวคือ ธรรมชาติดั้งเดิม หรือสันดานของคนนั้นมีแต่กิเลสตัณหา มีความชั่วร้ายในจิตสันดานของคนเป็นเรื่องธรรมชาติมีมาแล้วแต่กำเนิดไม่อาจแก้ไขได้ แต่มนุษย์ก็มีสมรรถนะพิเศษที่จะแก้ไขให้เปลี่ยนจากร้ายกลายเป็นดีด้วยการศึกษาอบรม ปัญหาอยู่ที่มนุษย์ต้องปลุกของเก่าให้ดังงามด้วยตนตรีนตรีนเป็นเครื่องแสดงออกของความปิติยินดี มนุษย์จะอยู่อย่างไม่มีตนตรีนั้นไม่ได้และความปิติยินดีจะแสดงออกทางเสียงและความเคลื่อนไหว ทั้งนี้ก็เพราะตนตรีนมีมันต์ขลังสามารถสะกดจิตใจผู้ฟังให้ดื่มด่ำในอำนาจของตนตรีน

ซุนจื๊อก็เหมือนนักปรัชญาคนอื่นที่เชื่อว่าบ้านเมืองจะมีความสุขเจริญรุ่งเรือง นอกจากจะมีผู้ปกครองที่ดีมีความรู้ความสามารถแล้ว การอยู่ดีกินดีมีอาหารเพียงพอก็มีความสำคัญมากเช่นกัน

วิธีที่รัฐจะยกฐานะประชาชนให้ดีขึ้นนอกจากจะสอนให้ประชาชนรู้จักประหยัดและขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพแล้ว จะต้องดการเก็บภาษีลงและให้การศึกษาด้านเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ และรัฐยังต้องสนับสนุนให้เลี้ยงสัตว์ด้วย

ปรัชญาสังคมและการเมือง มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบอยู่รวมกันเพื่ออาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าในการทำมาหากินและปกป้องอันตรายแต่การที่มนุษย์มาอยู่รวมกันก็มีปัญหาเพราะแต่ละคนมีกิเลสต่างคนก็เอาแต่ใจตัวเอง จึงต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อความอยู่รอดของสังคม เพราะฉะนั้นสังคมมนุษย์จำต้องมีกฎเกณฑ์มาควบคุมอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นและในบรรดากฎเกณฑ์ทั้งหลายถือว่า กษัตริย์หรือผู้นำเป็นกฎเกณฑ์ที่สำคัญที่สุด เพราะกษัตริย์หรือผู้นำจะเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์และคอยดูแลทุกอย่างให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่จะต้องมีการมีผู้นำ เพราะมนุษย์มีกิเลสตัณหา ซุนจื๊อจึงสนับสนุนให้ใช้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่กษัตริย์ต้องมีคุณธรรม ผู้นำจะต้องฉลาดในการทะนุบำรุงเลี้ยงดูปกครองป้องกันและใช้ประชาชน จึงจะได้รับการสนับสนุนยกย่องสรรเสริญจากประชาชน

ซุนจื๊อ เห็นว่าผู้นำประเทศจะต้องคิดอยู่เสมอว่าตำแหน่งของตนจะมั่นคงยืนยาวต่อไปได้ ก็เพราะได้รับความสนับสนุนจากประชาชนประชาชนจะเป็นฐานรองรับตำแหน่งของคุณไว้ เพราะฉะนั้นถ้าผู้นำประพฤติดีมีปัญญาศักยภาพก็ย่อมจะอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดไป แต่ถ้าทำแบบตรงกันข้ามประชาชนก็จะขับไล่ถอดถอนได้เช่นกัน

บทที่ 9 ว่าด้วยปัญญาอันเพยจื้อ

อันเพยจื้อมีความเห็นว่ากฎหมายเป็นเรื่องสำคัญที่สุด กฎหมายเท่านั้นที่จะทำให้ประเทศเข้มแข็งและกฎหมายเท่านั้นที่จะนำความสงบสุขมาสู่บ้านเมืองได้ ผู้นำจะต้องนำจารีตประเพณีและคุณธรรมออกแล้วใส่กฎหมายเข้าแทนที่จึงจะมีผลอย่างจริงจังต่อการบริหารบ้านเมือง กฎหมายจะทำให้ทุกคนเท่าเทียมกันผิดกับสมัยก่อนบ้านเมืองปกครองชนชั้นสูงโดยจารีตประเพณีหากมีปัญหาอะไรก็จะใช้จารีตประเพณีหรือหรือเป็นเครื่องตัดสิน ทั้งนี้เพราะชนชั้นสูงมักเป็นญาติกัน หรือมีเขื่อนั้นก็เป็นคนมีศักดิ์ศรีเพราะมีความรู้ความสามารถ กฎหมายควรจะเปลี่ยนไปพร้อมๆ กับความเจริญก้าวหน้าในทุกกาลสมัย การปกครองก็เช่นกันจะต้องดำเนินไปให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของสมัยนั้นๆ

อันเพยจื้อเชื่อว่าธรรมชาติแท้หรือดั้งเดิมของคนมีแต่ความเห็นแก่ตัวมุ่งแต่แสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของตน และเป็นนักวัตถุนิยม ทุกอย่างที่ทำลงไปก็เพื่อผลประโยชน์ของตนเท่านั้นได้ผลตอบแทนมากก็ยิ่งทำมาก อันเพยจื้อได้เสนอต่อไปว่าผู้นำรัฐจะต้องให้ความสำคัญของการทำสิกรรมว่าเป็นอุดมการณ์ ที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็งเจริญรุ่งเรือง

อันเพยจื้อ เป็นบุคคลประเภท ชอบทำมากกว่าพูด เห็นการกระทำสำคัญกว่าการพูด เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่ชอบนักทฤษฎี นักวิชาการ แต่ชอบนักปฏิบัติการ เพราะถือว่าการพูดดีแต่พูดไม่ทำให้ประเทศชาติเจริญขึ้นได้มีแต่จะล้าหลังลงทุกที ด้วยเหตุนี้สังคมในอุดมคติของอันเพยจื้อ จึงประกอบไปด้วยหลักการคือ

1. ต้องบังคับพลเมืองให้ทำสิกรรม และบุกเบิกแผ่นดิน เพื่อเพิ่มพูนโภคทรัพย์ของพลเมือง
2. กำหนดให้มีการลงโทษและดำเนินการลงโทษเพื่อควบคุมคนเลว
3. กำหนดให้มีการเก็บภาษีอากร บรรจยู่ฉาง และท้องประกันให้เต็มเพื่อจัดความอดอยากและเลี้ยงกองทัพ

4. จัดให้มีการฝึกฝน วิชาการรบให้แก่ทุกคน และให้หมั่นฝึกซ้อมจนชำนาญ เพื่อว่าพลเมืองจะได้ช่วยกันป้องกันบ้านเมืองเมื่อถูกรุกราน

อันเพยจื้อเป็นที่ชอบใจของคนจีนยุคสมัยหลังสงครามระหว่างแคว้นต่างๆ เพราะคนเบื่อหน่ายสงคราม เพราะเห็นความไม่ดีของการแบ่งแยกชนชั้น และเมื่อมาพบแนวความคิดใหม่ที่ใช้กฎหมายแทนจารีตประเพณีและคุณธรรม ทำให้เกิดความหวังใหม่ว่ากฎหมายคงจะช่วยได้ คงจะไม่ล้มเหลวอย่างการใช้ระบบจารีตประเพณี และคุณธรรมดังที่ผ่านมา รัฐจีนเป็นรัฐแรกที่น่าปรัชญาจีนนิยมไปใช้ และก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ทำให้รัฐจีนเป็นเลิศในทางสิกรรมและทางการทหาร จนกระทั่งสามารถรวบรวมแคว้นทั้งหมดเข้าเป็นอาณาจักรประเทศจีนประเทศเดียวกันได้สำเร็จเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์จีน

บทที่ 10 ว่าด้วยปรัชญาจีนในสมัยใหม่และบทสรุป

ปรัชญาจีนสมัยต่อจากสำนักกนิตินิยมเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาผู้คนต่างใช้เสรีภาพทางความคิดค้นหาปรัชญาต่างๆ กันอย่างเต็มที่ จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาขึ้นมามากมาย อย่างที่เรียกว่า ปรัชญาร้อยสำนักและประชาสำนักต่างๆ ก็ต้องประสบเคราะห์กรรมชะตาขาดก็ถูกทำลายล้างแทบสิ้น

เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อพระเจ้าจิ้นซีหรือสว้างแห่งราชวงศ์จิ้นหรือฉิน พระเจ้าจิ้นซีปราบแคว้นใหญ่น้อย ได้หมดแล้วจึงปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าจักรพรรดิครอบครองประเทศจีน แต่เพียงพระองค์เดียวมีอาณาเขตขยายออกจากกว้างขวาง ยิ่งกว่าสมัยใดในอดีต และกำแพงเมืองจีนที่ยาวที่สุดในโลก จนเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งของโลกดังที่ทราบกัน โดยพระองค์มีรับสั่งให้สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานจากพวกฮั่น

พระองค์ทรงเห็นว่า การที่บ้านเมืองไม่สงบสุขและขาดระเบียบวินัยก็เพราะมีสำนักปรัชญาต่างๆ มากเกินไป จึงทำให้พลเมืองแต่ความคิดเป็นหลายฝ่าย ทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ และยากที่จะปกครอง

ทรงปรารถนาจะเห็นความเป็นเอกภาพในทางความคิดและในทางการเมือง พระองค์ต้องการทำลายประวัติศาสตร์จีน ชาวจีนจะได้จำแต่พระองค์เพียงองค์เดียว จึงทรงเห็นด้วยกับคำแนะนำของหลี่ซื่อ นายกรัฐมนตรีแห่งแคว้นฉินที่ให้ทำลายล้างนักปรัชญาและตำราทั้งหลาย จึงทรงมีพระราชโองการให้ประหารชีวิตนักปรัชญา เสียหลายร้อยคน และทรงให้เก็บรวบรวมตำราปรัชญา และเอกสารหนังสือทั้งหลายใคร่ไม่ให้ความร่วมมือเก็บซ่อนไว้ไม่นำออกมาให้จะถูกลงโทษหนัก เมื่อได้รวบรวมตำราปรัชญานักวิชาการทั้งหลายมีรับสั่งให้เผาทำลายทั้งหมด ยกเว้นตำราแพทย์ศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และโหราศาสตร์ หลังจากนั้นไม่กี่ปีเกิดกบฏล้มราชบัลลังก์ได้สำเร็จ ต่อมาขุนพลผู้หนึ่งชื่อ เล่าปings ได้ปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์พระนามว่า อั้นเกาโจว ตั้งราชวงศ์ฮั่นขึ้นมา

พระเจ้าอั้นเกาโจว ไม่ทรงเห็นด้วยกับวิธีการของพระเจ้าจิ้นซี จึงทำให้ปรัชญาบางสำนักกลับมีชีวิตชีวาขึ้นอีกโดยเฉพาะกัปรัชญาเต๋าและปรัชญาขงจื้อ กล่าวคือพญาเต๋อได้ขยายมาเป็นสำนักเต๋าใหม่ ปรัชญาขงจื้อก็ได้ขยายมาเป็นสำนักขงจื้อใหม่

ปรัชญาเต๋ามีอิทธิพลอยู่มากในชนชั้นปกครองและโดยเฉพาะในราชวงศ์ตอนต้น

คำสอนเรื่องห่วยของปรัชญาเต๋า ได้รับนับถือว่าเป็นนโยบายของรัฐ ส่วนสำนักขงจื้อใหม่เป็นลัทธิที่ผสมผสานระหว่างคำสอนของขงจื้อ เม่งจื้อ กับปรัชญาจีนอื่นโดยเฉพาะกัพระพุทธศาสนาซึ่งมีส่วนผสมผสานมากที่สุด พระพุทธศาสนาได้แพร่เข้าไปถึงกัฬาพุทธศตวรรษที่ 6 และได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะได้ผสมผสานกับปรัชญาต่างๆ ของจีนกลายเป็นพุทธศาสนาแบบจีน อย่างเช่น ผสมผสานกับปรัชญาเต๋าก็กกลายเป็นพุทธศาสนาเซนขึ้นมา

ลัทธิขงจื้อใหม่เป็นปรัชญาที่มีความสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ได้สร้างขึ้นมากเพราะเป็นที่ผสมผสานปรัชญาเด่นๆ ทั้งของจีนและต่างชาติดังกล่าวแล้ว

เมื่อกล่าวถึงปรัชญาตะวันตกที่มีอิทธิพลอยู่มากต่อชาวจีนมีอยู่ 2 สำนักคือลัทธิปฏิบัตินิยมของจอห์น ดิวอี้ และกัวัตถุนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ ทำให้ชาวจีนตื่นตัวในอารยธรรมตะวันตกมาก

ลัทธิปฏิบัตินิยม ทำให้ชาวจีนตื่นตัวทางวิทยาศาสตร์แผนใหม่ เห็นว่าวิทยาศาสตร์สามารถนำความเจริญมาสู่ประเทศได้ ส่วนลัทธิวัตถุนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ ก็ได้รับความนิยมมากในหมู่กรรมกร เพราะเป็นพลังในการปฏิรูปเศรษฐกิจเนื่องจากชาวจีนส่วนใหญ่กำลังมีปัญหาในเรื่งบริโภคนิยม

กาลต่อมาจีนเผชิญกับปัญหามากมายทั้งภายในและภายนอก ปัญหาภายในเช่นการเกิดกัตจี่ข่มเหงการเล่นพรรคเล่นพวก ฉ้อโกงเบียดเบียนการทั่วไป ทั้งชาวจีนเองไม่พอใจต่อพระราชวงศ์แมนจูที่ถือว่าเป็นชาวต่างชาติ ส่วนปัญหภายนอกก็ได้มีประเทศต่างๆ ในยุโรปเข้าไปค้าขายในประเทศจีนมากขึ้น และต่างก็แสวงหาผลประโยชน์ให้ฝ่ายตนมากที่สุดถึงกัทำสงครามกับประเทศจีนก็มี

การทำสงครามแทบทุกครั้งจีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต้องยอมทำสัญญาต่างๆ ตามที่ชาติตะวันตกต้องการ เรื่องราวนี้ถืออดใจมาก และเห็นว่าจีนยังล้าหลังกว่าชาตะวันตกควรจะได้ปรับปรุงเรื่องต่างๆ ให้ทันสมัยชาวจีนจึงเริ่มวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาขนบธรรมเนียมประเพณีระบอบการปกครองและอื่นๆ อย่างขนานใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมในด้านต่างๆ ของจีน และสถาบันต่างๆ ได้รับการกระทบกระเทือนมาก บ้านเมืองยุ่งเหยิงไร้ระเบียบ ชนกลุ่มหนึ่งให้ทำการปฏิวัติสำเร็จ เมื่อ พ.ศ. 2454 แล้วได้ยกขุนยัดเซ็นขึ้นเป็นประธานาธิบดี

เมืองจีนถึงแม้จะปฏิวัติเปลี่ยนการปกครองแต่ความสงบสุขก็ยังหาได้เกิดขึ้นไม่ต่างฝ่ายต่างทำร้ายร่างกายแย่งชิงอำนาจกัน นอกจากจะแตกแยกกันเองแย่งความเป็นใหญ่กันแล้วยังต้องต่อสู้กับคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีเหมาเซตุงเป็นหัวหน้าและต่างแย่งชิงอำนาจกันมาตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2492 ฝ่ายเหมาเซตุงมี

อำนาจเด็ดขาดครับ จอมพลเจียงไคเช็คมาอยู่เกาะไต้หวันกลายเป็นจีน 2 ประเทศคือจีนบนเกาะไต้หวันมีไทเปเป็นเมืองหลวง และจีนแผ่นดินใหญ่หรือสาธารณรัฐประชาชนจีนมีปักกิ่งเป็นเมืองหลวง

ยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2531 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงได้เปลี่ยนนโยบายบางอย่างและหันไปเปิดประตูติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้นให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและอื่นๆ มากขึ้นซึ่งเป็นนิมิตหมายว่าศาสนาและปรัชญาจะได้เริ่มมีชีวิตชีวาขึ้นมาอีก

3. ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในทัศนะของผู้วิจารณ์หลังจากได้อ่านหนังสือเรื่อง “ปวงปรัชญาจีน” จบแล้ว มีข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

3.1 รูปแบบของหนังสือ

จุดเด่น การออกแบบปกในภาพเป็นขุนเขาจีน มีชื่อของผู้เขียนไว้ด้านล่างพร้อมกับมีคำแนะนำชื่อนักปรัชญาจีนว่าเป็นใครบ้างก็ถือว่าน่าสนใจ ส่วนภาพหน้าปกก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าเน้นปรัชญาจีนเน้นไปที่เชิงธรรมชาตินิยมได้ โทนสีของปกใช้สีเทาอ่อนก็ใช้ได้ในระดับพอใช้ ขนาดหนังสือกะทัดรัด พอเหมาะในการพกพา จำนวนหน้าไม่หนาหรือมากจนเกินไปในการให้ความรู้ที่ดีในการอ่านสำหรับนักอ่านในปัจจุบัน

จุดด้อยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการออกแบบปกสำหรับปัจจุบันก็อาจกล่าวได้ว่า โทนสีไม่ได้โดดเด่นมากนักอาจถือว่าเรียบๆ มองแบบผ่านๆ ได้ ตัวอักษรในเล่มอาจจะตัวเล็กไปนิดหนึ่ง น่าจะขยายฟอนต์ (Font) อีกหนึ่งขนาดหรือสองก็น่าจะง่ายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น หากมีการปรับโทนสีในการออกแบบปก เน้นโทนสีขาวหรือสีธรรมชาติเขียวหรือฟ้าเป็นต้น อาจมีรูปนักปรัชญาจีนมาไว้หน้าปก อาจเป็นแรงกระตุ้นความสนใจ โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวหนังสือเขียนไว้ว่ามีนักปรัชญาคนใดในเล่มบ้าง

3.2 เนื้อหาของหนังสือ

จุดเด่น หนังสือเรื่อง “ปวงปรัชญาจีน” เรียบเรียงได้ครบที่เป็นนักปรัชญาจีนที่โดดเด่นมีทั้งส่วนที่เป็นบริบทสังคม ประวัติของนักปรัชญาเบื้องต้น และเข้าสู่ประเด็นเนื้อหาของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจมีบางประเด็นที่นักปรัชญาแต่ละคนมีประเด็นที่แตกต่างกันออกไป โดยมีการค้นคว้าทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ผู้เขียนก็ได้สรุปและวิจารณ์ไว้โดยรวมของนักปรัชญาจีนแต่ละคนด้วยว่าเป็นอย่างไรในมุมมองของผู้เขียน

จุดด้อยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจารณ์เห็นว่า การวิจารณ์ต่อประเด็นปรัชญาจีนของผู้เขียนหนังสือเล่มนี้นั้นเป็นการวิจารณ์โดยรวมไม่ได้แยกประเด็นออกจึงทำให้เห็นว่า อาจมีอคติต่อนักปรัชญาจีนคนนั้นๆ ได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ต้องแยกประเด็นในการวิจารณ์ต่อนักปรัชญาจีนคนนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร เพราะเมื่อแยกประเด็นออกอย่างชัดเจนแล้ว ผู้วิจารณ์เห็นว่าจะทำให้เข้าใจต่อประเด็นข้อเสนอของนักปรัชญาจีนคนนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร และผู้ที่มาอ่านหนังสือเล่มนี้สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ดียิ่งด้วย

ในส่วนประเด็นทางด้านปรัชญางานเขียนหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเน้นประเด็นทางด้านปรัชญา เช่น ปรัชญาชีวิต ปรัชญาการเมืองและสังคม ปรัชญาเศรษฐกิจ ปรัชญาปัจเจกชน เกณฑ์ตัดสินคุณธรรม เป็นต้น ดังนั้นหากเป็นไปได้ผู้วิจารณ์เห็นว่า อาจต้องแยกและจัดเป็นขอบข่ายทางด้านปรัชญาว่าเป็นอย่างไร เช่น อภิปรัชญา ญาณวิทยา คุณวิทยา เป็นต้น หรือแยกเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ และ

ปรัชญาประยุกต์ เป็นต้น ก็จะทำให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ที่งานเขียนปวงปรัชญา
จีนนี้ของผู้เขียนเป็นงานเขียนต่อประเด็นปัญหาทางด้านปรัชญาจีนตามหลักฐานและข้อมูลที่เป็นจริงว่า
เป็นอย่างไร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ขอบข่ายประเด็นปัญหาทางด้านปรัชญาของจีนกับตะวันตกนั้นแตกต่างกัน
หรือให้ความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป

บรรณานุกรม

พื้น ดอกบัว. (2542.). *ปวงปรัชญาจีน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.